

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Мариана Янева, шифър: 05.02.18 „Икономика и управление” (Туризъм)

Относно: дисертационния труд за присъждане на образователната и научна степен “доктор” по научната специалност **Икономика и управление (Туризъм)** на Илинка Сергеева Терзийска

Тема на дисертационния труд: Възможности за повишаване на конкурентоспособността на културния туризъм

Представям това становище в качеството си на член на научното жури определено със Заповед № 1279/ 29.05. 2012 г. на Ректора на ЮЗУ - Благоевград, за присъждане на образователната и научна степен “доктор” на Илинка Сергеева Терзийска.

Темата на дисертацията е значима и с практическа насоченост. Тя е малко изследвана у нас, т.к. културният туризъм все още не е намерил своето активно място на туристическия пазар в България, а обективно е една от приоритетните области на европейския пазар. Работата е добре структурирана и с богата литературна справка. Има и авторово емпирично изследване.

1. ОЦЕНКА НА РЕЗУЛТАТИТЕ И ПРИНОСИТЕ НА КАНДИДАТА

Резултатите, които са постигнати в труда са:

- а) представя се завършено изследване по една малко разработвана докторантска теза за България;
- б) дисертационният труд е добра симбиоза между теория и практика; авторката има самостоятелно емпирично изследване;
- в) налице са реални практически резултати: представени са теоретични виждания, както и завършено емпирично изследване на българска практика;
- г) в дисертационния труд се съдържат верни хипотези, оценки и изводи към науката и практиката. Те са подкрепени с доказателства.

Приноси:

1. Проучени и анализирани са научни резултати в чуждата и българската литература, относно теоретичните въпроси свързани с конкурентоспособността на културния туризъм..
2. Оценена е конкурентоспособността на отделни микродестинации за културен туризъм с базова дестинация – гр. Мелник, където се апробира и модела.
3. Формулирани са насоки за повишаване на конкурентоспособността на България като дестинация на културен туризъм въз основа на резултатите и анализите на проучването на авторката.

Не мога да отмина и извода, че направените оценки и заключения от емпиричното изследване разкриват възможности за културния туризъм в България да получи конкурентни предимства за компаниите, които предлагат подобни продукти, както и за икономически растеж на съответната дестинация.

Авторката представя публикации по темата на дисертационния труд – общо са представени пет публикации, една глава от монография и черири доклада, изнесени на национални и международни форуми.

2. АНАЛИЗ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Предложеният обем и структура отговарят на изискванията за представителност на докторски труд - 225 стандартни страници, от които 182 основен текст, структуриран в три глави, с библиографски апарат от 216 литературни източника.

В **първа глава** са дискутирани различните научни школи, свързани с теорията за конкурентоспособността, като по-подробен анализ е направен за тези, които имат пряка връзка с конкурентоспособността на туристическата дестинация. Изяснени са понятия, като абсолютно, сравнително и конкурентно предимство, процес на избор на дестинация, туристическа мотивация, потребителска удовлетвореност и качество в културния туризъм.

Направен е опит за дефиниране на културния туризъм, представени си различните класификации на видовете културен туризъм, както и типология на културните туристи.

Обърнато е специално внимание върху понятийния апарат в тази сфера, с акцент върху културното наследство. Дискутирани са характерните особености и тенденциите в развитието на този вид туризъм в световен мащаб.

Във **втора глава** е посветена на методологията за провеждане на настоящето научно изследване. Представени са най-известните модели за конкурентоспособност на туристическата дестинация, както и многообразието от методи за оценка и анализ. Предложен е модел, състоящ се от три критерия и редица показатели, чието въздействие определя степента на конкурентоспособност на дестинацията за културен туризъм от селищен тип и по-конкретно – архитектурен резерват. Систематизирана е методика за провеждане на оценката по предложения модел.

Положително впечатление прави фактът, че авторката обръща внимание върху един от основните проблеми у нас касаещ управлението на културните атракции и управлението на другите обекти в туристическите дестинации, и че е задължително сътрудничеството между институциите.

Втора глава, първа точка на дисертационния труд е наименована като: „Критерии и показатели за анализ и оценка на конкурентоспособността на културния туризъм”, но в изложението авторката говори за конкурентоспособност на туристическа дестинация, което не е идентично с конкурентоспособност на културния туризъм.

Една от тезите на авторката, че не всеки културен обект е туристически продукт е вярна, но не е съвсем точно разбирането ѝ свързано двете условия за обособяване на туристически продукт – привлекателност и устойчивост. В пазарна среда без наличие на икономическа дейност за организиране на туристически продукти от туристически фирми не би могло да говорим за туристически продукт свързан с културния туризъм.

Трета глава представя резултатите от сравнителен анализ на три дестинации по отношение на тяхната конкурентоспособност, който се базира предимно на анкетни проучвания сред заинтересованите страни.

На стр.28-ма от автореферата, докторантката констатира, цитирам: „Без претенции да бъде представително, проучването ясно откроява водещите дестинации от изследвания тип.” В този контекст буди съмнение достоверността на резултатите от подобно проучване, което би трябвало да бъде основа на ясни резултати.

Въз основа на приложен конкурентен анализ „Значимост-представяне“ са изведени приоритетни направления за интервенция с цел повишаване конкурентоспособността на дестинацията, избрана за апробация на модела. Не става ясно също защо акцентът остава върху привлекателността на дестинацията общо, като се изключват управлението ѝ, както и опазване на културното наследство. По мое мнение се излиза от поставената тема на дисертационния труд, а именно конкурентоспособността на културния туризъм и се преминава към привлекателността на културната дестинация.

В края на втора точка докторантката се връща към възможностите за подобряване на управлението на дестинацията и опазването на културното ѝ наследство, което е изключително важен аспект за нейната тема и много аргументирано излага девет основни възможности. Конкурентни предимства, както тя констатира могат да бъдат музеите, историческите и археологическите обекти, местните традиции и занаяти.

Освен препоръките, отнасящи се за конкретната микродестинация, предложени са и насоки за повишаване на конкурентоспособността на България като дестинация за културен туризъм, което е и едно от достойнствата на дисертационния труд.

3. ВЪПРОСИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

- В дисертационният труд не е съвсем ясно дали факторите, които обуславят конкурентоспособността на дестинацията са идентични с тези, които обуславят в частност конкурентоспособността на архитектурните резервати. Също така каква е степента на припокриване между тези понятия и защо авторката счита, че архитектурните резервати могат да се разглеждат като микродестинации?
- Защо е избрала единствено привлекателността на дестинацията да определя нейната конкурентоспособност при анализа?
- Кои други фактори счита, че са важни в икономически аспект за конкурентоспособността на архитектурните резервати?

Независимо от поставените въпроси и бележки, дисертационният труд има съществени предимства и неговата актуалност е неоспорима за възможностите на българския културен туризъм.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В качеството си на член на журито ясно и еднозначно декларирам, че дисертационният труд отговаря на възприетите изискванията на ЗРАСБР и ППЗРАСБР. Това ми дава основание да предложа да се присъди образователната и научна степен “доктор” по дисертационния труд на тема: „Възможности за повишаване на конкурентоспособността на културния туризъм” на Илинка Сергеева Терзийска, по научна специалност 05.02.18 „Икономика и управление” (Туризъм).

15. 06. 2012 г.

доц. д-р Мариана Янева